

مطالعات اجتماعی پایه چهارم

درس یازدهم

سفری به شهر باستانی کرمانشاه

سفری به شهر باستانی همدان

درس

حدود دو سال پیش، آقای امیری و خانواده‌اش به همدان رفتند تا در آنجا زندگی کنند.

همدان شهری بسیار زیبا و خوش آب و هوا در دامنه‌ی کوه‌های الوند است. در تابستان مردم از شهرهای مختلف ایران برای دیدن مناظر زیبا و آثار تاریخی و نیز استفاده از هوای خنک و مطبوع به این شهر سفر می‌کنند.

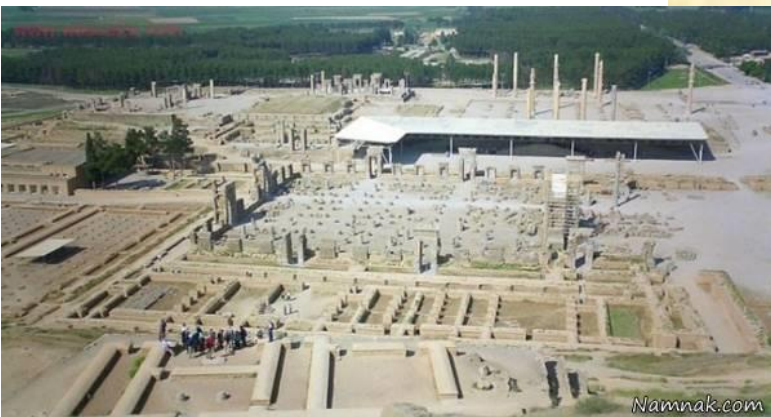
در تعطیلات تابستان، آقای امیری برادرش را دعوت کرد تا

به همراه خانواده به همدان سفر کنند. علیرضا که به مسافرت و دیدن مکان‌های جدید بسیار علاقه داشت، از خوشحالی در پوست خود نمی‌گنجید.

وقتی آنها به همدان رسیدند، پس از یک روز استراحت با عمو و خانواده‌اش به دیدن «منطقه‌ی تاریخی تپه‌ی هگمتانه» رفتند.

آقای امیری برای همه بلیت خرید و همگی وارد محوطه‌ی تپه‌ی باستانی

هگمتانه شدند.

علیرضا از عمویش که کارمند سازمان میراث فرهنگی بود و اطلاعات زیادی درباره‌ی آثار تاریخی داشت، پرسید: عموجان، تپه‌ی هگمتانه از کدام دوران به‌جا مانده است؟ آقای امیری گفت: این تپه از حدود سه هزار سال پیش به‌جا مانده و مربوط به دوران مادهاست.

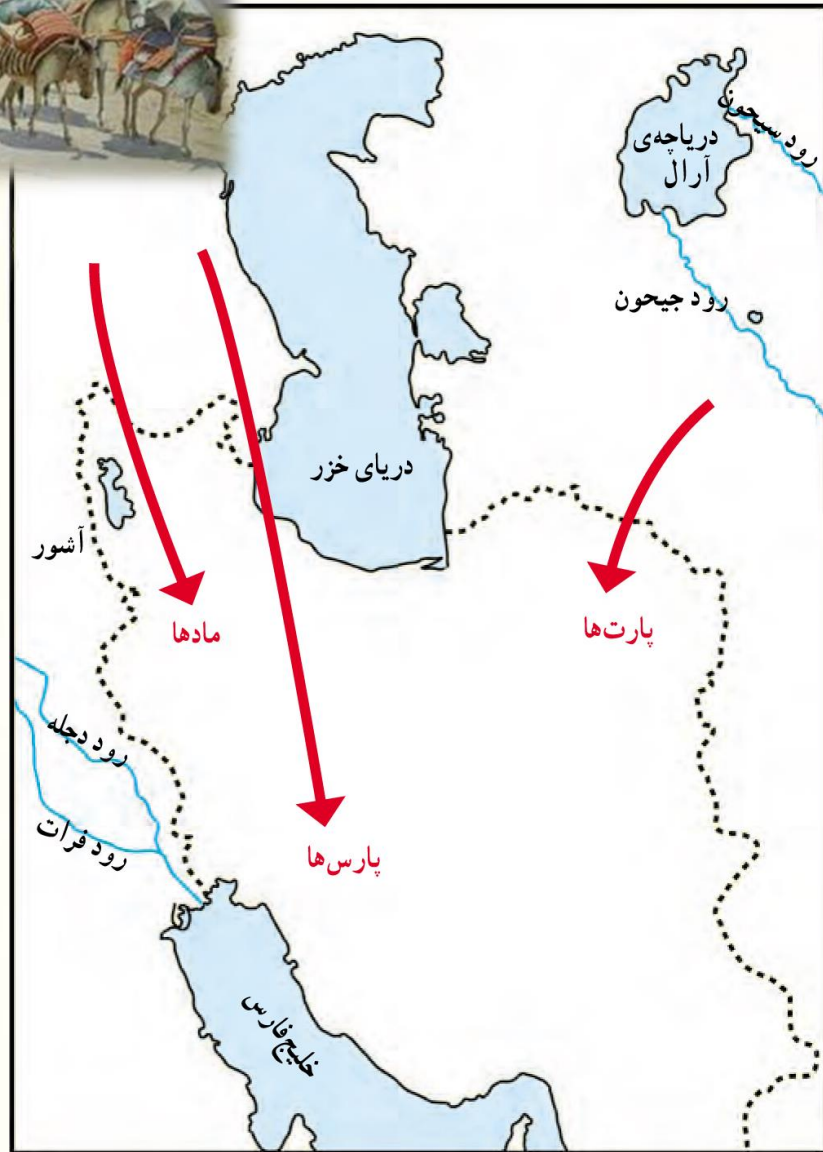
علیرضا با تعجب پرسید: سه هزار سال خیلی دور است! مادها که بودند؟
آقای امیری پاسخ داد: گروهی از آریایی‌ها بودند. آیا می‌دانید چرا کشور ما ایران نام گرفته است؟

ایران یعنی سرزمین یا محل آریایی‌ها،
آریایی هم یعنی نجیب و شریف.
بعد هم ادامه داد:

مورخان معتقدند که حدود چهار هزار سال
پیش اقوام آریایی از دو طرف دریای خزر به این
سرزمین مهاجرت کردند و به تدریج در دشت‌های
سبز و حاصلخیز آن ساکن شدند.
آریایی‌ها سه گروه بودند: مادها، پارس‌ها و
پارت‌ها.

مادها در غرب ایران ساکن شدند. آنها
با آشوری‌ها همسایه بودند. آشوری‌ها قومی
جنگجو بودند و بیشتر اوقات به سرزمین مادها
حمله‌ور می‌شدند و آنها را غارت می‌کردند.
مادها نمی‌توانستند جلوی حمله‌ی آشوری‌ها را
بگیرند؛ زیرا با هم متحد نبودند و سپاه منظمی
نداشتند اما سرانجام به ضعف خود پی بردند. با
هم متحد شدند و به رهبری **دیاکو** حکومت ماد
را به وجود آوردند و آشوری‌ها را شکست دادند.

مسیر ورود آریایی‌ها

مادها در دامنه‌ی کوه الوند شهری ساختند و نام آن را هگمتانه گذاشتند. به عقیده‌ی برخی از مورّخان، محلّ اصلی شهر باستانی هگمتانه همین جا بوده است که ما از آن دیدن می‌کنیم. این شهر پایتخت مادها بوده و نام آن بعدها به همدان تغییر پیدا کرده است.

علیرضا که کنجکاو شده بود پرسید: چگونه فهمیده‌اند که اینجا شهر مادها بوده است؟
آقای امیری جواب داد: باستان‌شناسان با حفّاری‌هایی که در این منطقه انجام داده‌اند، اشیا و وسایلی را که مربوط به آن زمان است، کشف کرده‌اند. آنها پی برده‌اند که دور این شهر دیواری محکم و بلند بوده و در گوشه‌های مختلف آن ستون‌های عظیمی قرار داشته است.

او سپس رو به بچه‌ها کرد و گفت: بیاید به موزه‌ی هگمتانه که در کنار این تپه است، برویم.
علیرضا که تا آن زمان به موزه نرفته بود، با خوشحالی گفت: من موزه را فقط در تلویزیون دیده‌ام.

محسن گفت:

من قبلاً با پدرم به این موزه آمده‌ام و اشیاء آن را دیده‌ام ولی باز هم دلم می‌خواهد آنها را بینم.

موزه‌ی هگمتانه

در موزه آثار سنگی، سفالی و فلزی از گذشته‌های دور به نمایش گذاشته شده بود.

آقای امیری توضیح داد: پس از مادهای حکومت هخامنشیان به وجود آمد.

در زمان هخامنشیان نیز هگمتانه مورد توجه بود. پادشاهان هخامنشی آنجا را به عنوان پایتخت تابستانی انتخاب کرده بودند.

بنابراین، آثار و اشیاء این موزه فقط مربوط به دوره‌ی مادیها نیست و آثاری از دوره‌های بعد نیز در اینجا وجود دارد.

خمیره‌های آب و غذا

بچه‌ها در موزه‌ی
هگمتانه از مجسمه‌ها، ظرف‌ها،
زیورآلات، خمیره‌های آب و
غذا و پایه‌های باقی‌مانده از
ستون‌های کاخ هخامنشیان
دیدن کردند.

بازدید از موزه تازه تمام
شده بود که صدای اذان از
بلندگوها به گوش رسید. سپس
همگی به نمازخانه‌ای که در
نزدیکی موزه بود، رفتند و در
آنجا نماز خواندند.

پایه‌های به‌جامانده از ستون‌های کاخ‌ها

پس از نماز، آقای امیری گفت: حالا به سمت جاده‌ی عباس‌آباد می‌رویم تا گنج‌نامه را به شما نشان بدهم. در این مسیر یک رستوران خوب هم می‌شناسم که می‌توانیم در آنجا ناهار بخوریم. وقتی به گنج‌نامه رسیدند، نوشته‌هایی به خط میخی روی سنگ‌های کوه دیدند. علیرضا به نوشته‌ها اشاره کرد و پرسید: اینها به خط میخی هستند؟ عمویش پاسخ داد: بله، خوب فهمیدی! این سنگ نبشته‌ها از آثار دوره‌ی هخامنشیان هستند و به سه زبان پارسی باستان، ایلامی و بابلی نوشته شده‌اند. وقتی بازدید از گنج‌نامه به پایان رسید، همگی به خانه برگشتند تا استراحت کنند.

ترجمه‌ی کتیبه‌های گنجنامه: کتیبه‌ی داریوش بزرگ:

«خدای بزرگ است اهورامزدا، که این زمین را آفرید، که آن آسمان را آفرید، که مردم را آفرید، که شادی را برای مردم آفرید، که داریوش را شاه کرد، شاه‌ی از (میان) بسیاری، فرمانروائی از (میان) بسیاری. مَنم داریوش، شاه بزرگ، شاه شاهان، شاه سرزمین‌ها(یی) که نژادهای گوناگون سرزمین دور و دراز، پسر و پشتاسب هخامنشی.»

کتیبه‌ی خشایارشا در قسمت پایین همین کتیبه:

«خدای بزرگ است اهورامزدا، که بزرگ‌ترین خدایان است، که این زمین را آفرید، که آن آسمان را آفرید، که مردم را آفرید، که برای مردم شادی آفرید، که خشایارشا را شاه کرد، یگانه از میان شاهان بسیار، یگانه فرمانروا از میان فرمانروایان بی‌شمار. من خشایارشا، شاه بزرگ، شاه شاهان، شاه کشورهای دارای ملل بسیار، شاه این سرزمین بزرگ دوردست پهناور، پسر داریوش شاه هخامنشی.»

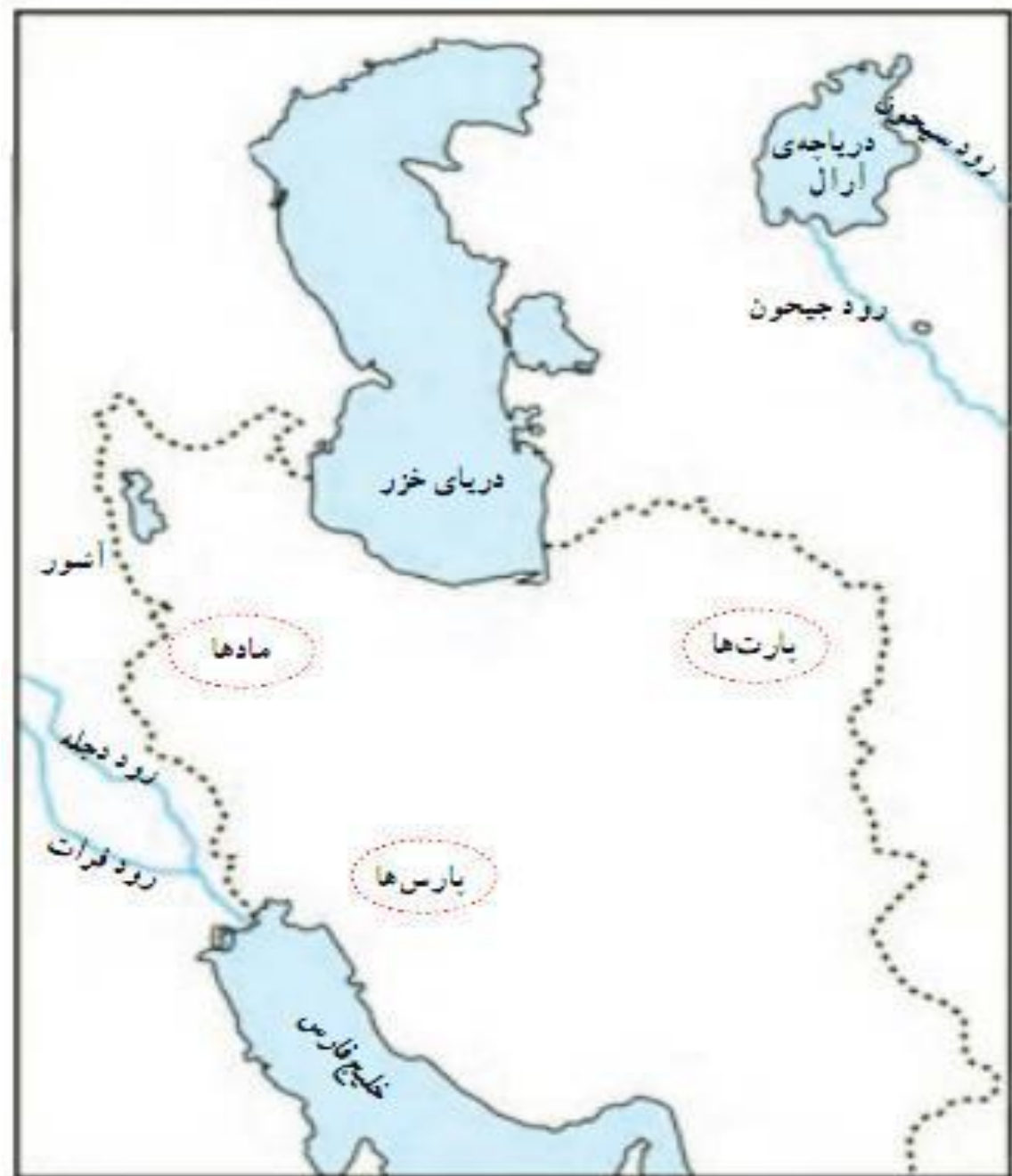
○ فعالیت

- ۱- بعد از ورود آریایی‌ها به ایران، اولین حکومتی که در این سرزمین تشکیل شد چه نام داشت؟ این حکومت چگونه تشکیل شد؟
- ۲- محل سکونت سه گروه آریایی را در ایران روی نقشه نشان دهید و دور آنها خط بکشید.
- ۳- با توجه به تصاویر، بگویید اگر شما به تپه‌ی هگمتانه و موزه‌ی آن رفته بودید، کدام اشیا برایتان جالب‌تر بود؟ چرا؟ در این باره گفت‌وگو کنید.
- ۴- هنگام بازدید از موزه‌ها باید چه نکاتی را رعایت کنیم و چگونه رفتار کنیم؟ در این مورد پرس‌وجو کنید و نتیجه را بنویسید.

○ فعالیت

- ۱- بعد از ورود آریایی‌ها به ایران، اولین حکومتی که در این سرزمین تشکیل شد چه نام داشت؟ این حکومت چگونه تشکیل شد؟ **حکومت مادها**
- ۲- محل سکونت سه گروه آریایی را در ایران روی نقشه نشان دهید و دور آنها خط بکشید.
- ۳- با توجه به تصاویر، بگویید اگر شما به تپه‌ی هگمتانه و موزه‌ی آن رفته بودید، کدام اشیا برایتان جالب‌تر بود؟ چرا؟ در این باره گفت‌وگو کنید.
- ۴- هنگام بازدید از موزه‌ها باید چه نکاتی را رعایت کنیم و چگونه رفتار کنیم؟ در این مورد پرس‌وجو کنید و نتیجه را بنویسید.

- ۱- حکومت مادها؛ مادها در غرب ایران ساکن شدند و با آشوری‌ها که قومی جنگ‌جو بودند همسایه شدند و به خاطر این که آنها به سرزمینشان حمله می‌کردند و آن را غارت می‌کردند با یکدیگر متحد شده و به رهبری دیاکو حکومت ماد را به وجود آوردند و آشوری‌ها را شکست دادند.
- ۳- به عهده‌ی دانش‌آموز
- ۴- به آثار تاریخی دست نزده و به آن صدمه وارد نکنیم. روی آثار تاریخی یادگاری ننویسیم. در محیط موزه، نظم را رعایت کنیم و از آلوده کردن آن پرهیز کنیم. سکوت را رعایت کنیم. عکاسی نکنیم، چون نور فلش به آثار تاریخی آسیب می‌رساند.

با شکر از همراهی شما